

Stanovisko České znalecké komory, z.s. k podmínkám a praxi úhrad znalečného ze strany orgánů veřejné moci

Na úhrady znalečného se vztahuje Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích.

Jedním z důvodů vydání Směrnice bylo, aby orgány veřejné moci obvykle platily za poskytnutí služeb do 30 kalendářních dnů, pokud nejsou ve smlouvě výslovně dohodnuty jiné podmínky a za předpokladu, že to je objektivně odůvodněno zvláštní povahou nebo rysy smlouvy, a v žádném případě nesmí překročit 60 kalendářních dnů.

Směrnice umožňuje, jestliže je stanovena přejímka služeb, jejímž prostřednictvím se zjišťuje, zda služby byly poskytnuty v souladu se smlouvou, musí být zajištěno, že maximální doba trvání takové přejímky nepřekročí dobu 30 kalendářních dnů ode dne obdržení zboží nebo poskytnutí služeb, pokud nejsou ve smlouvě výslovně dohodnuty jiné podmínky a za předpokladu, že to vůči věřiteli není ve smyslu článku 7 hrubě nespravedlivé.

Podle § 19 odst. 1 zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů, výši znalečného určí orgán, který znalce ustanovil, a to bez zbytečného odkladu, nejpozději od 2 měsíců od podání posudku. Znalečné by mělo být uhrazeno bez zbytečného odkladu po jejich přiznání, nejpozději do 30 dnů.

Znalec nemá nárok na poskytnutí zálohy na znaleckou odměnu. Přiznáním znalečného je míněno nabytí právní moci usnesení o znalečném, nikoliv tedy odevzdání znaleckého posudku.

Úhrada znalečného, pokud se žádá ze stran neodvolá proti usnesení o přiznání znalečného

- lhůta pro vydání usnesení o přiznání znalečného činí 2 měsíce
- je třeba připočítat několik dnů pro doručení usnesení účastníkům řízení a znalci a úložní dobu 10 dnů
- lhůta pro podání odvolání proti výši znalečného činí 15 dnů od doručení účastníkům řízení a znalci (tedy poslednímu z nich)
- pokud se žádá ze zúčastněných stran ani znalec neodvolá proti usnesení o přiznání znalečného, pak až od nabytí právní moci usnesení o přiznání znalečného má orgán veřejné moci lhůtu dalších 30 dnů na výplatu znalečného, přičemž peníze obvykle odesílá až v posledních dnech stanovené lhůty.

Toto je za předpokladu, že nedojde orgánem veřejné moci k porušení lhůt. Žádné sankce za porušení lhůt nejsou stanoveny.

Úhrada znalečného v případech odvolání proti usnesení o přiznání znalečného

Možnosti podat odvolání v hojné míře zneužívají strany sporu, kterým „se nelíbí“ (není v jejich prospěch) závěr znaleckého posudku (časté u rozvodů, squeeze out apod.). S mnohými účelově vykonstruovanými důvody se znalci mstí tak, že podávají odvolání proti výši znalecké odměny, aby byla vyplacena v pozdějším termínu.

Pokud se tedy některý z účastníků řízení nebo znalec odvolá, musí tak učinit u toho orgánu veřejné moci, který napadené rozhodnutí vydal. Ten je pak povinen odvolání spolu s příslušnými spisy postoupit soudu nebo úřadu odvolacímu.

Odvolacím orgánem je ten orgán, který je orgánu prvního stupně v dané věci bezprostředně nadřízen.

Pokud je zadavatelem znaleckého posudku okresní soud (soud prvního stupně), je odvolacím soudem krajský soud. Pokud je zadavatelem znaleckého posudku krajský soud (rozhoduje v prvním stupni), pak odvolacím soudem je vrchní soud.

Podání odvolání má odkladný (suspensivní) účinek, což znamená, že včas podaným odvoláním se odkládá právní moc a vykonatelnost napadeného rozhodnutí.

Podle § 5 odst. 2 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, má každý právo, aby jeho věc byla soudem projednána a rozhodnuta bez zbytečných průtahů.

Právo na projednání věci bez zbytečných průtahů, resp. právo na vyřízení věci v přiměřené lhůtě, je nedílnou součástí práva na spravedlivý proces garantovaného článkem 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (viz např. rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 5/96, IV. ÚS 358/98, I. ÚS 600/03, I. ÚS 2427/11).

Pokud jde o posuzování délky řízení a její přiměřenosti (resp. nepřiměřenosti), ta je vždy zkoumána s ohledem na konkrétní okolnosti případu, složitost věci, požadavky na provádění dokazování v průběhu řízení, jednání a procesní aktivity účastníků řízení (viz např. rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 566/06, I. ÚS 554/04, I. ÚS 2427/11).

Podle nálezu Ústavního soudu (II. ÚS 318/04) „je třeba vzít v úvahu nejen nečinnost na straně soudu, ale též chování účastníků a složitost samotného předmětu sporu (srov. II. ÚS 445/98, Sbíрка nálezů a usnesení Ústavního soudu, sv. 14, str. 117). Po odvolacím soudu nelze spravedlivě požadovat, aby ihned poté, co mu věc napadla, o ní rozhodl. Musí mít přiměřený časový prostor pro nastudování poměrně složité problematiky i rozsáhlého spisového materiálu, neboť opačný postup by mohl vést k ukvapenému rozhodnutí.

Dobu projednání a rozhodnutí věci bez zbytečných průtahů tak nelze vyjádřit numericky, neboť přiměřenost doby řízení je určitelná objektivně.“

Tento názor se shoduje i s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva vztahující se k čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva"). Evropský soud posuzuje ustáleně přiměřenost délky řízení podle skutkových okolností případu a se zřetelem k několika kritériím, mezi nimiž dominují složitost případu, chování stěžovatele a postup příslušných orgánů (srov. Bořánková proti České republice, rozsudek ze 7. 1. 2003, § 53).

Prvním procesním prostředkem obrany proti průtahům v řízení je návrh na určení lhůty k provedení procesního úkonu. Má-li účastník řízení za to, že v řízení dochází k průtahům, může podat návrh soudu, aby určil lhůtu pro provedení procesního úkonu, u kterého podle jeho názoru dochází k průtahům v řízení. Návrh se podává u soudu, vůči kterému jsou průtahy namítány, a navrhovatel v něm musí uvést, u jakého procesního úkonu dochází k průtahům a v čem jsou průtahy spatřovány. Soud, vůči němuž jsou namítány průtahy v řízení, má pak dvě možnosti postupu. Buď do 30 dnů provede procesní úkony, u nichž docházelo k prodlení, nebo do 5 dnů od doručení návrhu na určení lhůty postoupí

návrh spolu se svým vyjádřením k vytýkaným průtahům soudu příslušnému o návrhu rozhodnout, kterým je v občanském soudním a trestním řízení soud nejbližší vyššího stupně. Ten pak o návrhu rozhodne do 20 pracovních dnů, přičemž pokud je návrh oprávněný (tedy nadřízený soud shledá, že v řízení skutečně dochází k průtahům), určí lhůtu pro provedení procesního úkonu, u něhož jsou průtahy namítány. Touto lhůtou je pak soud, příslušný k provedení procesního úkonu, vázán.

Dle dosavadní judikatury je však použití návrhu na určení lhůty k provedení procesního úkonu značně omezené.

Nejvyšší soud omezuje možnost užití tohoto procesního prostředku pouze na stanovení lhůty jen ve vztahu k takovým procesním úkonům, o jejichž provedení soud, vůči němuž návrh směřuje, již rozhodl (a je v prodlení s jejich provedením), nebo jejichž potřeba provedení je podle obsahu spisu a s přihlédnutím k povaze věci nepochybná a které ve věci musí být podle zákona učiněny (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cul 3/2004).

V praxi soudy návrhy na určení lhůty k provedení procesního úkonu obecně zamítají s odkazem na soudcovskou nezávislost a výše citovanou judikaturu Nejvyššího soudu.

Jak je zřejmé z výše uvedeného, pokud dojde k odvolání proti usnesení o znalečném, termín výplaty znalečného je pro znalce zcela nepředvídatelný.

Až poté, co je o znalečném pravomocně rozhodnuto, má soud dalších 30 dnů na jeho zaplacení. Avšak pro znalce, kteří jsou plátcí daně z přidané hodnoty, platí, že dnem zdanitelného plnění je den odevzdání znaleckého posudku.

Náklady vzniklé znalci s úhradou znalečného po několika měsících či letech tak ve skutečnosti zcela neopodstatněně a nespravedlivě krátí přiznanou znaleckou odměnu.

Pokud soukromý znalecký ústav či znalec jako osoba samostatně výdělečně činná v určitém časovém období (např. po dobu několika měsíců v rozsahu stovek hodin) zpracovává znalecké posudky převážně či výhradně pro orgány veřejné moci (tedy za nepřiměřeně nízké znalecké odměny, která nepokryjí ani velkou část režijních nákladů), současně bez práva na zálohu na odměnu, s povinností odvést daň z přidané hodnoty a s naprosto nepředvídatelnými termíny výplaty znalečného, je pro něj tato situace likvidační.

Z výše uvedeného je zřejmé, že podmínky a praxe úhrad znalečného jsou v rozporu se Směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích.

Podle platného zákona je znalec povinen vykonávat znaleckou činnost řádně, ve stanovené lhůtě, oboru a odvětví, pro které byl jmenován. Odmítne-li znalec bez vážného důvodu (nepředvídatelnost plateb ze strany orgánů veřejné moci takovým vážným důvodem není, byť znalce ekonomicky likviduje) provést úkon, dopouští se přestupku, za který mu hrozí sankce až 100 000,- Kč nebo vyškrtnutí ze seznamu znalců.